

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

20 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 września 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 14 stycznia 2021 r., V ACa 551/20,
w sprawie z powództwa I. H. i H. H.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz I. H. i H. H. po
2700 (dwa tysiące siedemset) złotych kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Adam Doliwa
[SOP]

Joanna Misztal-Konecka

Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 września 2022 r. Sąd Okręgowy w Elblągu zasądził od pozwanej Banku S.A. na rzecz powodów I. H. i H. H. kwoty 52 634,08 CHF i 167 938,55 PLN płatne z odsetkami za opóźnienie od 7 marca 2020 r. do dnia zapłaty oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie.

Sąd ustalił, że: powodowie zawarli z pozwaną umowę kredytu na kwotę 87 659,49 CHF, przeznaczonego na zakup nieruchomości. Umowa została zawarta na okres do 1 maja 2020 r. Wypłata kredytu miała nastąpić najpóźniej do 15 czerwca 2008 r. na rachunek zbywcy nieruchomości. Jako zabezpieczenie kredytu ustanowiona została hipoteka zwykła w wysokości 87 659,49 CHF z tytułu udzielonego kredytu i hipoteka kaucyjna do wysokości kwoty 25 421,25 CHF.

Z § 4 części ogólnej umowy wynikało, że kredyt jest wypłacany w walucie polskiej na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu, stosuje się, kursy kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązujące w [...] SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej tabeli kursów.

W przypadku dokonywania spłat zadłużenia kredytobiorcy z:

1/ROR – środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w [...] SA według aktualnej tabeli kursów,

2) rachunku walutowego – środki z rachunku będą pobierane:

a) w walucie kredytu, w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub ratę spłaty kredytu,

b) w walucie innej niż waluta kredytu, w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla dewiz, według aktualnej tabeli kursów.

3) rachunku technicznego – środki z rachunku będą pobierane w walucie kredytu w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub raty. Wpłaty dokonywane na rachunek techniczny w walucie innej niż waluta kredytu, będą przeliczane na walutę

kredytu przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla walut, obowiązujących w [...] SA według aktualnej tabeli kursów.

Sąd ocenił, że z umowy wprost wynika, iż ta konkretna umowa nie jest związana bezpośrednio z działalnością gospodarczą pozwanej. Osoba prowadząca działalność gospodarczą może bowiem również dokonywać czynności prawnych jako konsument. Z tego powodu sąd oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z wykazu środków trwałych oraz rejestrów sprzedaży VAT działalności gospodarczej pozwanej.

Dokonując badania klauzul umownych, Sąd pierwszej instancji wskazał, że: Część ogólna umowy zawiera nie tylko postanowienia dotyczące tej konkretnej umowy, ale także innych rodzajów kredytu, co utrudnia interpretację w zakresie rodzaju zawartej przez strony umowy. Te niejednoznaczne postanowienia umowne, interpretowane przez sąd na korzyść konsumenta, pozwalają przyjąć, że strony zawarły umowę kredytu wyrażoną w złotych polskich z mechanizmem waloryzacyjnym w postaci kursu CHF ustalanego przez pozwany bank. O tym, że kredyt był udzielony w złotych polskich świadczy też fakt, że oświadczenie powodów o poddaniu się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego dotyczyło kwoty zadłużenia wyrażonej właśnie w złotych polskich. Za niedozwolone sąd uznał te postanowienia, które przewidywały m.in. obowiązek spłaty kredytu w walucie obcej, według kursu sprzedaży franka szwajcarskiego ustalonego jednostronnie przez bank w tabelach kursów, nie ustalając żadnych kryteriów kształtowania tego kursu, a nadto pozostawienie do dyspozycji kredytobiorców kwoty kredytu w złotych według kursu kupna CHF ustalonego jednostronnie przez bank w tabelach kursów.

Sąd przyjął, że wyeliminowanie określonych powyżej klauzul umownych oznacza, że umowa jest nieważna w całości. W wyniku zawarcia umowy kredytobiorcy byli bowiem zobowiązani do spłaty zadłużenia w wysokości równej uruchomionemu kredytowi, której to wysokości nie mogli znać w dniu zawierania umowy, czyli w dniu decydującym o ocenie danego postanowienia umownego jako abuzywnego. Skoro tak, to taka umowa była sprzeczna z art. 69 pr.bank. i z tego powodu (art. 58 k.c.) była nieważna.

Sąd zauważył, że umowa w okrojonym kształcie po usunięciu klauzul abuzywnych nie może pozostawać w mocy. Taka umowa jest nie tylko sprzeczna z prawem (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 pr.bank.), ale także z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) i z właściwością stosunku (art. 353¹ k.c.).

Wyrokiem z 16 stycznia 2021 r., Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanej, podzieliwszy ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. W szczególności Sąd odwoławczy podkreślił, że bezsprzecznie celem zawarcia spornej umowy kredytowej było uzyskanie finansowania zakupu nieruchomości mieszkaniowej, której wartość była wyrażona w polskich złotych. O kredycie walutowym można natomiast mówić wyłącznie wówczas, gdy kwota kredytu jest wyrażona, wypłacona i spłacana w walucie obcej. Sąd podkreślił, że sytuacja, w której wierzyciel określa jednostronnie zobowiązanie dłużnika, stanowi rażące naruszenie równowagi kontraktowej i tym samym pogwałcenie natury stosunków zobowiązaniowych.

Sąd ocenił również, że nie było podstaw do uwzględnienia wniosków dowodowych dążących do badania dokumentacji środków trwałych działalności gospodarczej powódki, zgłoszonych w trybie art. 380 k.p.c. w apelacji pozwanej.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił zarzutu zatrzymania, zgłoszonego w apelacji jako ewentualny. Wskazał, że niedopuszczalne jest zastrzeganie warunku w przypadku składania jednostronnych oświadczeń woli o charakterze prawokształtującym. Zastrzeżenie warunku powoduje w przypadku takiej czynności jej nieważność z uwagi na sprzeczność z prawem, co wynika z art. 89 k.c. umożliwiającego zastrzeganie warunku tylko w przypadku czynności prawnych, których właściwość na to pozwala. Oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania ma zaś charakter jednostronnej czynności prawnej, której charakter nie pozwala na dokonywanie jej warunkowo. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał zarzut za nieskuteczny.

Pozwana wywiodła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. Zarzuciła w niej naruszenie następujących przepisów prawa procesowego (art. 380 w zw. z 391 w zw. z art. 227 w zw. z 235¹ § 1 pkt 2 k.p.c.) i materialnego (art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 pr.bank. w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia umowy

kredytowej, art. 58 § 1 i 2, art. 65 § 1 i 2, art. 89, art. 353¹, art. 354 § 1, art. 385¹ § 1 i 2, art. 385², art. 461 § 1, art. 496 i art. 497 k.c., samodzielnie, łącznie i w związku. Domagała się m.in. uchylenia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie domagali się m.in. jej oddalenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat tzw. „kredytów frankowych” zakończył się 25 kwietnia 2024 r. powzięciem przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzeczniczą, przyjmując, że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. W razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącą skutku. Umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, a po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych nie mogła nadal wiązać stron. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* jest w tym zakresie konsekwencją uwzględnienia tego stanowiska. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego.

Z kolei jeżeli chodzi o zarzuty procesowe, które sprowadzają się do nieprzeprowadzenia dowodu wnioskowanego przez skarżącego przed Sądem odwoławczym, w tym zakresie należy zauważyć, iż poczynione w sprawie ustalenia faktyczne zostały poprzedzone pogłębioną analizą materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, a Sądy *meriti* dostrzegły, iż powódka prowadziła działalność gospodarczą, co jednak nie miało znaczenia dla zakwestionowania jej konsumenckiego charakteru, gdyż osoba prowadząca działalność gospodarczą, może również dokonywać czynności prawnych jako konsument. Ocena, iż nie było podstaw do uwzględnienia wniosków dowodowych dążących do badania dokumentacji środków trwałych działalności gospodarczej powódki, była trafna

i została należycie uargumentowana. Nie doszło więc do naruszenia art. 380 w zw. z 391 w zw. z art. 227 w zw. z 235¹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Adam Doliwa

Joanna Misztal-Konecka

Mariusz Załucki

[r.g.]